

Poutník si prohlíží stav a řád manželský

Pracné a teskné vcházení do toho stavu. Vedou mne tedy dále a přivedou až do ulice, o níž mi řekli, že v ní přebývají manželé. A že mi tu ukážou všechny radosti tohoto rozkošného života. A hned tu byla brána, kterou nazývali *Zasnoubení*. Před ní bylo veliké náměstí a na něm se procházely davy lidí obojího pohlaví, a jak se tak procházeli, jeden se díval druhému do očí, a nejen to, ale zkoumali si navzájem uši, nosy, zuby, krky, jazyky, ruce, nohy i jiné údy. Také si jeden druhého měřil: jak je dlouhý, široký, tlustý nebo tenký. Takže jeden k druhému přistupoval a zase odstupoval, prohlížel si ho zezadu i zepředu, zprava i zleva a všimal si všeho, co na něm viděl. Zvláště pak, a to jsem viděl nejčastěji, každý zkoumal měšce, váčky a peněženky toho druhého, díval se, jak je který měšec dlouhý, jak široký, jak naditý nebo jak prázdný, měřil ho a vážil. Někdy si jich několik ukazovalo na jednu, a když se tak stalo, odháněl jeden druhého, hádali se, bili a prali a spatřil jsem tu i vraždy. Někdo odstrčil jiného a hned byl zase sám odstrčen někým dalším, někdo odehnal jiné a sám pak také utekl pryč. Někdo zase příliš neotálel se zkoumáním, chopil se toho, co bylo po ruce, a už se vedli za ruce kamsi do té brány.

Takových věcí jsem tu viděl dost a dost, a tak jsem se zajímal, cože to ti lidé dělají. Tlumočník mi odpověděl: „To jsou ti, kdo by se rádi dostali do Manželské ulice, jenže skrze bránu tam nepouštějí nikoho samotného, vpouští totiž jen dvojice, a tak si každý musí vybrat společníka. Právě to vybírání probíhá tady a každý tu hledá, co by se pro něj našlo příhodného. Kdo někoho najde, jde, jak vidíš, se svým druhem k bráně.“ „A copak to vybírání nemůže být jednodušší?“ řekl jsem. „Zdá se mi to tuze pracné.“ Odpověděl mi: „To není práce, to je rozkoš! Copak nevidíš, jak se při tom veselí, smějí se, zpívají si a jásají? Věř mi, nikdo nemá veselejší život než tito lidé.“ Podívám se tedy znovu a vidím sice, jak se někteří smějí a jásají, ale vidím také jiné klopat hlavu a chodit se zármutkem, pochybovat, přecházet sem a tam, zoufat si, trápit se, nespát, nejíst, ba i bláznit. Říkám tedy: „A co tito?“ „I to je rozkoš,“ odvětil mi. „Ať si tedy je,“ řekl jsem, „pojďme se podívat, co se to děje támhle o kus dál.“

Velká nejistota, jak to dopadne. Když jsme se protlačili skrze davy lidí, přišli jsme až k samotné bráně a tam, před jejím vchodem, vidím jakési zavěšené váhy udělané ze dvou košů a okolo nich zástup přihlížejících. Každý pár tu posadili na váhu do košů naproti sobě a sledovali, zda je váha v rovnováze. Poměřovali to zblízka a s odstupem, vahami potřásali a vše pečlivě ustanovovali. Do brány je pouštěli až ve chvíli, kdy je už zvážili dostatečně. Jenže ne každému se vedlo stejně dobře. Někteří propadli dnem koše, sklidili posměch a museli se s hanbou klidit pryč. K tomu jim ještě nasadili na uši jakousi kuklu či pytel a tropili si z nich šprýmy. Když jsem to viděl, ptal jsem se: „Co to tu dělají?“ Odpověděl mi: „To je zasnoubení, když už to má být nastálo. Ukáže-li váha, že se k sobě hodí, pouštějí je do stavu manželského. Jinak se ti dva rozchází.“ „A co se tu považuje za rovnost?“ řekl

jsem. „Vždyť vidím, jak u některých váha ukazuje, že jsou si podobní věkem, stavem i jinak, a přesto jednoho vyhodí z koše ven. Jiní si zase vůbec nejsou rovni, jako kmet s mladým děvčetem, jinoch se stařenou, jeden je nahoře a druhý dole, a přesto říkají, že to může být. Jak to?“ Odvětil mi: „Nevidíš totiž úplně všechno. Je pravda, že někdo by si takového kmeta nebo stařeny nevážil ani jako zlámané grešle, jenže někteří takoví u sebe mají nadtý váček nebo nějaké postavení, před kterým se ostatní sklání, či něco podobného (protože na váhu jdou i takové věci), a kvůli tomu to někdy nedopadá podle tvého úsudku.“

Nezměnitelnost, at' už to dopadne jakkoli. Vešli jsme tedy dovnitř za těmi, které pouštěli branou. V bráně vidím jakési kováře, jak k sobě každý pár připoutávají hroznými pouty a teprve potom je spoutané pouštějí dál. Při jejich zakovávání se vždy sešlo mnoho lidu, říkali mi, že je k tomu schválně sezvali, aby u toho byli svědkové. Ti jim hráli a zpívali a nabádali je, aby byli dobré mysli. Když jsem se podíval blíže, spatřil jsem, že ta pouta nezamykali na zámek jako u jiných vězňů, ale rovnou je ukovali, svařili a zaletovali tak, aby se ti dva za svého života na světě nemohli ani rozepnout, ani roztrhnout. Toho jsem se ulekla prohlásil jsem: „To je to nejkrutější vězení! Vždyť když se do něj někdo jednou dostane, nemá na věky naději na vysvobození.“ Tlumočník mi odpověděl: „Jistěže je to ten nejpevnější ze všech lidských svazků, ale není proč se ho bát. Vždyť sladkost toho stavu ráda to jho přijímá, sám uvidíš, jak je to příjemný život.“ „Pojďme tedy mezi ně, at' se na to podívám,“ řekl jsem.

Málo rozkoše, i když se zadaří nejlépe. Vejdeme tedy do ulice a tu spatříme množství těch lidí, všechny v páru, ale zdálo se mi, že mnoho z nich je spřázeno velmi nerovně, velcí s malými, pěkní s ošklivými, mladí se starými atd. A když jsem se díval blíže, co dělají a v čem tkví sladkost onoho stavu, vidím, jak se na sebe dívají, povídají si, občas jeden druhého pohladí a někdy i políbí. „Tady vidíš,“ říká mi tlumočník, „jak pěkná věc je, když se manželství zdaří!“ „Takže když se to podaří nejlépe,“ pravím, „tohle je všechno, co je na tom dobré?“ „Jistě,“ odpověděl. Já na to: „To mi přijde jako dost málo rozkoše, ani nevím, jestli to stojí za ta pouta.“

Bída a lopocení všech, včetně manželů. Mezitím se na ně dívám dále a vidím, jak mnoho okusili ti ubožáci práce a lopocení. Měli kolem sebe množství potomků, kteří k nim byli připnuti uzdami, a ti křičeli, vriskali, zapáchali, hádali se, stonali a umírali. A to ani nemluvím o tom, s jakými bolestmi a pláčem a za jakého ohrožení života je přiváděli na svět. Když některé z dětí vyrostlo, byla s ním dvojí práce: jednak ho u sebe uzdou držet, a za druhé, ostruhami ho hnát tam, kam bylo třeba. Jenže ony často nestrpěly ani uzdu, ani ostruhy a natropily spoustu neplechy, až své rodiče dočista unavily a dohnaly k pláči. At' už to bylo tak, že rodiče byli dětem příliš po vůli, nebo se jim děti utruly z řetězu, leckdy jim to přineslo hanbu i smrt. Když jsem si toho tu a tam všiml, začal jsem některé napomínat, jak rodiče, tak děti. Jedny jsem káral za oslovskou lásku k dětem a bezmeznou povolenost jim, druhé jsem se snažil vést ke všelijakým ctnostem. Měl jsem ale pramalý úspěch, jen se na mě škaredě dívali, posmívali se mi a někteří mi vyhrožovali

zabitím. Blahoslavlil jsem tedy neplodné, když jsem některé z nich viděl, ale oni se rmoutili a stýskali si, že jim v životě schází potěšení, a tak jsem pochopil, že at' už v manželství děti jsou, nebo nejsou, je to bída. K tomu měl každý pár při sobě a okolo sebe další cizí lidi, o které se často musel starat více než o sebe a o své vlastní, a přitom s nimi zakusil mnoho nepohodlí. Nadto tu stejně jako na onom náměstí bylo mnoho překážek a nástrah, dříví, kamení a jam. Když o ně jeden zavadil, klopýtl, spadl a zranil se, druhý, který se od něho nemohl odpoutat, křičel společně s ním bolestí, plakal a naříkal a musel mu pomáhat nést jeho trápení. Pochopil jsem tedy, že v tomto stavu má každý místo jedněch starostí, pečování a nebezpečí, tolikanásobně víc starostí, pečování a nebezpečí, s kolika lidmi chodí spjatý. A ten stav se mi velice znelíbil.

Hrozné trápení v nepodařeném manželství. Když jsem se pak podíval na další lidi v onom davu, uviděl jsem spoustu trápení. Nejednou se stalo, že spolu byli spjati dva lidé s rozdílnou vůlí, jeden chtěl to a druhý ono, jeden sem a druhý tam, a tu se přeli, hádali a trápili navzájem. Ten žaloval kolemjdoucím to a druhý ono, a když nebyl, kdo by je rozsoudil, pustili se do sebe sami, bili se pěstmi a ošklivě si ubližovali, a když už je někdo na čas smířil, po chvíli v sobě byli zase. Někteří se předlouho dohadovali, jestli hot nebo čehý, a když chtěl i přesto jít každý za svým nose, vrhl se jeden vší silou na svou stranu a druhý na tu svoji. Pak nastala tahanice a souboj o to, kdo koho přetáhne. Někdy vítězil muž, a ačkoli se žena chytala země, trávy a čeho mohla, přesto ji táhl za sebou. Jindy byl tažen muž za ženou, čemuž se ostatní smáli, ale mně to přišlo spíš k pláči než k smíchu. Zvláště když jsem viděl, jak někteří v tom trápení plakali, vzdychali, spínali ruce k nebi a prohlašovali, že by se z toho svazku rádi i stříbrem a zlatem vykoupili. „Copak jim není pomoci?“ ptal jsem se svého tlumočnicka. „Není snad možné rozvázat a propustit ty, kdo se s tím stavem nedokáží vyrovnat?“ „To nejde,“ řekl mi. „Dokud jsou naživu, musí tak zůstat.“ „To je ta nejukrutnější vazba a poroba,“ namítal jsem, „vždyť je to horší než smrt!“ A on na to: „A proč se takoví lidé předem nerozmysleli? Jen at' se teď snaží.“

Dobrovolné otroctví. Vtom se podívám, a hle, Smrt některé srazila a porazila svými šípy a pouta se hned každému rozevřela. Přál jsem jim to, myslel jsem si totiž, že i oni si to přejí a budou se srdečně radovat ze svého vysvobození. Namísto toho se téměř každý z nich dal do pláče a kvílení, jaké jsem jinde ve světě neslyšel, lomili rukama a naříkali nad svým neštěstím. U těch, které jsem spolu předtím viděl pokojně žít, jsem chápal, že se jim skutečně stýská po jejich druhovi, o těch druhých jsem si ale říkal: „Oni to jen tak dělají před lidmi; ale určitě si to vezmou k srdci a ručil bych za to, že druhým poradí, jak se takovým poutům vyhnout.“ Ale oni si za chvíli otřeli oči, běželi zase před bránu a vraceli se znovu v poutech. Když jsem to viděl, s hněvem jsem prohlásil: „Ó, vy podivní lidé, nejste ani hodni politování!“ a svému průvodci jsem řekl: „Pojďme odsud, já v tom stavu vidím více marnosti než čeho jiného.“

Poutník se také dostal do pout. Mezitím (abych nezatajoval své příhody), když jsme se vraceli k Bráně rozchodu a já jsem měl přece jen v úmyslu prozkoumat svět, mne moji průvodci, jak Všudybud, tak Mámil, začali tuze

přemlouvav, abych si ten stav vyzkoušel také sám, že lépe pochopím, o co jde, že jsem mladý, že mne jen vystrašily špatné příklady, že jsem ještě všechno neviděl atd. Až mne nakonec přemluvili a já jsem se kvůli jejich nabádání dostal na váhu a odtud do pout, a tak jsem chodil spjatý se třemi jinými. K nim mi přidali (říkali, že prý aby nám posloužili a kvůli počestnosti) ještě další, že jsem je za sebou sotva vlácel, supěl jsem přitom a chroptěl. Vtom znenadání udeřil jakýsi víchř s blýskáním, hřměním a strašlivým krupobitím a všichni se mi rozprchli, kromě těch, kdo ke mně byli připoutáni. Navíc, když jsem s nimi utíkal do úkrytu, šípy Smrti zasáhly i ty mé tři a já jsem náhle žalostně osaměl a hrůzou jsem nevěděl, co dělat. Moji průvodci mi radili, abych byl rád, že se mi samotnému bude snáze utíkat. Já na to: „Proč jste mi tedy předtím tak radili?“ A oni, že není čas se hádat a abych sebou pohnul. A tak jsem si pospíšil.

Jeho úsudek o tom stavu. Ale i když jsem z oněch pout unikl, stále nevím, co mám o tom stavu říci, jestli je v něm více potěšení, když se zdaří (a domnívám se, že u mne tomu tak bylo), nebo jestli přináší více žalosti z různých příčin. Pamatuji si jen, že tesknost bývá v něm i mimo něj, a i když se daří nejlépe, mísí se sladké s hořkým.

Do jazyka 21. století převedl Lukáš Makovička. Vydalo nakladatelství Poutníkova četba, 2010.

www.PoutnikovaCetba.cz

Celou knihu Labyrint světa a ráj srdce v jazyce 21. století můžete zakoupit zde: <https://www.poutnikovacetba.cz/poutnikova-cetba/labyrint-sveta-a-raj-srdce-v-jazyce-21-stoleti-j-a-komensky.html>